

11. CUMHURBAŞKANININ GÖREV SÜRESİNİN BELİRLENMESİNDE KURAL KOYUCU İRADENİN ROLÜ

*Yrd. Doç. Dr. Aydın İPEK**

ÖZET

Onuncu Cumhurbaşkanı Sezer'in yedi yıllık görev süresi bitmeden Onbirinci Cumhurbaşkanının seçilmesi için TBMM tarafından yapılan seçimler Anayasa Mahkemesi tarafından toplantı yeter sayısı sağlanamadığı gerekçeyle akim bırakılmıştır. Bunun üzerine TBMM erken seçim kararı almış ve Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi yönünde bir Anayasa değişikliği iradesi ortaya koymuştur. Cumhurbaşkanı Sezer Anayasa değişikliğini halkoyuna götürmüştür. Yapılan erken seçim sonrası oluşan TBMM, halkoylaması yapılmadan yaklaşık iki ay önce tekrar bir irade ortaya koyarak Onbirinci Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ü, yedi yıl için seçmiştir. 21 Ekim 2007 tarihinde yapılan halk oylaması ile Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıl olarak değiştirilmiştir.

28 Ağustos 2012 tarihi öncesinde Onbirinci Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün görev süresinin beş yıl mı yoksa yedi yıl mı olduğu konusunda doktrinde görüş ayrılığı söz konusu olmuştur. 26 Ocak 2012 Perşembe günü yayımlanarak yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Seçim Kanunu "Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır." geçici hükmü ile tartışmaları alevlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi 15 Haziran 2012'de kararını açıklamış, Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğunu ifade etmiştir. Ancak gerekçe doyurucu olmaktan uzaktır ve tartışmalara da cevap vermemiştir.

Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi konusunda yaşanan olağanüstü gelişmelerle birlikte, hukuk güvenliği-geçmişe yürümezlik ilkesi ile kuralın hemen uygulanması ilkelerinin oynadıkları rollerin, kural koyucu iradenin oluşumunda ve ortaya çıkarılmasında esas konumda oldukları söylenilebilir. Bu bağlamda kural koyucu iradenin anayasa değişikliği yapılırken bu ilkelere hangisi doğrultusunda gerçekleştiği önem kazanmaktadır.

* Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Anahtar Kelimeler

Onbirinci Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesi, Anayasa Değişikliği, Kural Koyucu İrade, Hukuk Güvenliği İlkesi.

Keywords

11th President of Turkey, The Constitutional Court, Constitutional Amendments, Legislative Will, Principle of Certainty of Law.

ABSTRACT

Since the Constitutional Court could not make a quorum for the election of the 11th President of Turkey, The Turkish Parliament could not complete the election process before ending the term of office for the 10th President Sezer. Therefore Parliament has called the early election and proposed constitutional amendments that will pave the way to elect a president by public vote. President Sezer has taken amendments to a referendum. Parliament formed after the early elections elected President Abdullah Gül for seven years without the public vote which planned to be done in two months. Constitutional amendments, accepted through a nation-wide referendum on 21 October 2007, the term of the president was reduced to 5 years.

Prior to August 28, 2012 there was divergence in opinions on doctrine whether the 11th President Abdullah Gul's term in the office was five or seven years. On January 26, 2012 the accepted and published Presidential Election Law with its temporary provision (saying that the 11th President's term in the office is seven years) inflamed discussions. The Constitutional Court has declared its verdict on June 15, 2012, by determining the duration of the 11th President's term in office as seven years. However, justification is inadequate to satisfy discussions for determining the length of the 11th President's term.

On the issue of the determining the length of the 11th President's term it can be said that the roles of principle of certainty and predictability and the principle of retroactivity of law are essential for the establishment and declaration of regulatory agency along with the extraordinary development. Within this context in which way the legislative will take from the principles mentioned above becomes more important while amending the constitution.

GİRİŞ

2007 Anayasa değişikliği öncesi Cumhurbaşkanı TBMM tarafından seçilmekteydi. Onuncu Cumhurbaşkanı Sezer'in görev süresi bitmeden Onbi-

rinci Cumhurbaşkanının seçilmesi için TBMM tarafından yapılan seçimler Anamuhalefet Partisi CHP'nin başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından toplantı yeter sayısı sağlanamadığı gerekçesiyle sonlandırılmıştır. Anayasa Mahkemesinin çok tartışılan bu kararıyla Cumhurbaşkanı seçilemediği için Anayasa gereği (m.102/3) derhal TBMM seçimlerinin yenilenmesi gerekiyordu. Bunun üzerine TBMM erken seçim kararı almış ve ardından Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmesi yönünde bir Anayasa değişikliği iradesi ortaya koymuştur. Cumhurbaşkanı Sezer de Anayasa değişikliğini halkoyuna götürmüştür. Yapılan erken seçim sonrası oluşan TBMM, halkoylaması yapılmadan yaklaşık iki ay önce tekrar bir irade ortaya koyarak Onbirinci Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ü, yedi yıl için seçmiştir.

Halkoylamasına sunulan 5678 sayılı Kanunda Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi yöntemini belirleyen hükümler¹, hukuki bir kargaşaya yol açmamak için 5697 sayılı Kanunla kaldırılmıştır. Dolayısıyla 5678 sayılı Kanunun 2. maddesi halkoylamasının Türkiye genelinde gerçekleştirilmesinden 4 gün önce ve oy vermeye başlamasından 36 gün sonra çıkarılmıştır.² Çıkarılan Geçici 18. ve 19. maddeler Onbirinci Cumhurbaşkanının seçim işlerini düzenleyen maddelerdir.³ Tüm bunların ardından 21 Ekim 2007 tarihinde yapılan halk oylaması ile Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıl olarak değiştirilmiştir.

2007 Halkoylaması ile birlikte Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin kaç yıl olduğu konusunda doktrinin de ikiye bölündüğü tartışmalar ortaya çıkmıştır. Yasama organı 2012 yılında Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili problemi kanun düzenlemesi ile çözmeye çalışmıştır. Bu yasama organının egemenlikten kaynaklanan yasama yetkisini kullanma isteğinin bir sonucudur. Egemenlik ise 1982 Anayasasında sınırlandırılmış

¹ Madde 6 – Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir. “GEÇİCİ MADDE 18- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67. Maddesinin son fıkrası, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılabilmesi için; çıkarılması gereken kanun hükümleri ile seçim kanunlarında yapılan değişiklikler bakımından dikkate alınmaz. GEÇİCİ MADDE 19- Onbirinci Cumhurbaşkanı seçiminin ilk tur oylaması, bu Kanunun Resmi Gazetede yayımını takip eden kırkıncı günden sonraki ilk Pazar günü, ikinci tur oylaması ise ilk tur oylamayı takip eden ikinci Pazar günü yapılır. ...” ; 5678 Sayılı Kanunla Onbirinci Cumhurbaşkanının seçimine uygulanmayacağı belirtilen Anayasasının 67. Maddesinin son fıkrası “Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz” demektedir.

² Sercan Coşkun KULAK, “Halkoylaması”, **TBB Dergisi** 2012 (101), s. 214.

³ Cem EROĞUL, “Anayasa Değişikliği Önerisinde Değişiklik Yapılması”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi** 64 (1), s. 99.

bir şekilde ortaya konmaktadır. 1982 Anayasasının 6. maddesinde “Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir” denilmektedir. Burada ki kayıtsız şartsız oluş, egemenliğin kullanılması açısından değil, millete ait olması bakımındandır. 6. maddenin 2. fıkrası ise egemenliği yetki olarak ele almaktadır; “Türk Milleti egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eli ile kullanır.” Son fıkrasında da “...Kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi”nin söz konusu olamayacağı belirtilerek yetkili organların dahi anayasal sınırlar içinde kalacakları ifade edilmektedir.⁴

Anayasanın 2. maddesinde belirtilen demokratik devlet ve hukuk devleti ilkelerine bağlı kalmak şartıyla kural belirleme yetkisine sahip olan tek makam vardır. O da Anayasanın 7. maddesinde belirtilmiştir: “Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir.”

Bu durum da göstermektedir ki yasama organı her an kural koyma yetkisini kullanarak Cumhurbaşkanının görev süresi hakkında yargı organlarını da bağlayan kurallar koyabilir. Ancak Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğünü düzenleyen 11. madde hatırlanacak olursa, “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını ... bağlayan temel hukuk kurallarıdır.” denilerek yasama yetkisinin Anayasa ile bağlı bir yetki olduğu ifade edilmektedir. Yasama organının Anayasaya aykırı kural koyma yetkisi bulunmamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Seçim Kanunu’nun Geçici Maddesi

19 Ocak 2012 tarih ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçim Kanunu için tabir caiz ise “yumurta kapıya dayanmış” olması durumu ifade edilmektedir.⁵ “Yumurta kapıya dayanmış” olma durumu, 2007 yılında Onbirinci Cumhurbaşkanını seçmesine izin verilmeyen TBMM için daha çok geçerlidir. Hatta yumurtlamasına izin verilmediği için ne yapacağını bilmeyen tavuk durumundan bile bahsedilebilir.

Cumhurbaşkanlığı Seçim Kanunu 26 Ocak 2012 Perşembe günü yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. CHP geçici maddenin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Söz konusu geçici madde şöyledir:

“(1) Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır.

⁴ Aydın İPEK, *Anayasa Hukuku Ders Notları*, Detay Yay., Ankara, 2011, ss. 37-38

⁵ Kemal GÖZLER, “Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Görev Süresi Ne Kadardır ve Bu Görev Süresi Kanunla Belirlenebilir mi?” *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 66, Şubat 2012, s. 36.

(2) 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce seçilen Cumhurbaşkanları, iki defa seçilmemeleri kuralı dahil, Anayasanın değişiklik öncesi hükümlerine tabidir.”

Ek madde ile iki yeni kural ifade edilmektedir. Birinci kural makalenin esasını oluşturan Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili “Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır.” kuralı ve ikinci kural “Onbirinci Cumhurbaşkanı ve daha önce seçilen Cumhurbaşkanlarının iki defa seçilememe kuralıdır.” İkinci kural ayrı bir makale konusu olduğu için burada sadece değinmekle yetinilmiştir.

“Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır.” kuralı Anayasa Mahkemesinin denetimine tâbi bir kuraldır. Çünkü 2007 değişikliği sonrası 101. madde Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olduğunu ifade etmektedir.

Söz konusu kanun, 2007 değişikliği Abdullah Gül içinde geçerli ise Anayasayla çelişir bir düzenlemedir. Çünkü artık Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır ve bu sürenin bitmesi üzerine Cumhurbaşkanı seçilme yeterliliği taşıyan her vatandaşın “eşitlik ilkesi” gereği aday olabilme hakkı elinden alınmaktadır. Ya da Onbirinci Cumhurbaşkanını iki yıl daha Cumhurbaşkanı olarak görmek istemeyenlerin bu isteklerini seçim sandıklarına yansıtmaları engellenmektedir. Sandık vatandaşlardan kaçırılarak mevcut süre uzatılmış olacaktır. Ancak söz konusu değişiklik (madde 101) Abdullah Gül için geçerli değilse getirilen bu kural malumun ilamı hükmünde olacağı için Anayasaya aykırılık teşkil etmeyecektir.

Burada problemin çözümü için değişiklik sonrası 101. maddenin Onbirinci Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ü de bağlayıp bağlamadığı sorusunu cevaplamak gerekmektedir.

Demokratik Devlet ve Seçim

Öncelikle belirtmek gerekir ki, seçim hukukunun başlıca hukuki kaynağı, seçimlerle ilgili temel esasları ortaya koyan ve belirleyen anayasanın kendisidir.⁶ Seçim hukuku, anayasa hukukunun bir alt alanıdır.⁷ Cumhurbaşkanının seçilmesi ile ilgili örnek olayda da temel kurallar Anayasa tarafından belirlenmiştir. Bu durumda bir Anayasa hükmünden kaynaklanan

⁶ Levent GÖNENÇ, *Türkiye’de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları*, Adalet Yay, Ankara, 2008, s.13

⁷ GÖNENÇ, a.g.e., s. 6

Cumhurbaşkanlığı görev süresinin kaç yıl olduğu probleminin çözümü kanun düzenlemesi ile çözülemez. Çünkü “Kanunlar Anayasaya aykırı olmaz.” (md. 11/son) Öyleyse 1982 Anayasasında kural koyucu organ olarak belirtilen TBMM, bu problemi ancak bir Anayasa düzenlemesi ile çözebilir. Aksi takdirde bu problem çözümediği için bu problemin çözümü mevcut kurallar çerçevesinde yargı organlarına bırakılmış olacaktır.

Gelelim yasama organının Anayasa düzenlemesi ile problemi çözüp çözemeyeceği konusuna. Demokratik devlet ilkesinin geçerli olduğu bir ülkede en temel prensip yöneticilerin seçimle işbaşına gelmesi ilkesidir. Cumhurbaşkanı da seçimle iş başına gelmiştir. O zaman demokratik devlet ilkesinin geçerli olduğu bir yapıda seçimle işbaşına gelmiş devlet yetkisi kullanan kişilerin görev süreleri kural koyucu tarafından uzatılabilir ya da kısaltılabilir mi sorusunun cevaplandırılması gerekir?

Cumhurbaşkanlığı üzerinden devam edecek olursak beş yıllığına seçilmiş bir Cumhurbaşkanının görev süresinin yapılacak bir anayasa değişikliği ile ölüncüye dek uzatılması durumu demokratik devlet açısından kabul edilebilir bir durum değildir. Ya da beş yıllığına seçilen Cumhurbaşkanının görev süresinin yapılacak bir anayasa değişikliği ile on yıla çıkarılması durumu da demokratik devlet açısından yine kabul edilebilir bir durum olarak görülmeyecektir. Ancak yedi yıl içilen seçilen bir kimsenin (A şahsının) görev süresinin uzatılması ya da kısaltılması kuralın değiştirilmesi değil, bizzat kişinin görev süresinin değiştirilmesidir. Demokratik devletler de kabul göremeyecek bir yaklaşım tarzıdır. Bazı Afrika ve Asya ülkelerinde dört ya da beş yıl için Devlet Başkanı seçilen kimselerin “Devlet Başkanının görev süresi on yıldır. Bu kural mevcut Devlet Başkanı içinde geçerlidir.” ya da “Devlet Başkanı hastalık ve benzeri sebepler hariç ölüncüye kadar görevini sürdürür” şeklindeki Anayasa değişiklikleri ile demokratik devlet ilkesine aykırı şekilde görev sürelerini uzattıkları bilinmektedir.

Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıl olan bir ülkede Anayasanın değiştirilerek Cumhurbaşkanlığı görev süresinin (kuralın) sekiz yıla çıkarılması ya da beş yıla indirilmesi demokrasiye uygundur ve tartışmadan uzaktır. Bu durumda kural koyucu organın takdir yetkisi söz konusudur. Çünkü her iki kuraldan hatta binlerce alternatif kuraldan istediğini seçme ve o kuralı koyma yetkisi kural koyucuya aittir. Önemli olan kural değişikliği ile görevdeki bir kimsenin görev süresinin demokratik devlet ilkesine aykırı bir şekilde uzatılmaması ya da kısaltılmamasıdır.

Tartışılacak olan yeni kuralın önceki kurala göre seçilen Cumhurbaşkanına uygulanıp uygulanmayacağıdır. Kural koyucu irade bu durumla ilgili nasıl bir çözüm getirmiştir. Eğer çözüm getirmemişse bu irade nasıl yorum-

lanmalıdır. İşte onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili tartışma da bundan kaynaklanmaktadır.

“Seçimler demokrasinin sert çekirdeğini oluşturur”.⁸ Literatüre baktığımızda demokratik devletin unsuru olarak devlet yönetimine seçimle işbaşına gelenlerin belirli sürelerle gelmesi ve gitmesi ilkesinin geçerli olduğunu görürüz. Bu işbaşına gelme ve gitme durumu kural değişikliği ile değil, demokrasilerde ancak seçimlerle mümkündür. Seçimle işbaşına gelenlerin seçim dışında görev sürelerinin kural değişikliği ile uzaması ya da kısalması demokratik devleti diğer devletlerden ayıran en temel özelliktir.

Örneğin bir devlet başkanının görev süresini uzatmak için yapılan halka başvurma işlemi, başka adayların ortaya çıkmasını engeller. Seçim en az iki farklı şey arasında yapılan bir tercihtir. Dolayısıyla böyle bir işlem asla seçim olarak değerlendirilemez. Çünkü halkın içinden aday olabilecek kimse-lerin aday olması engellendiği gibi, bu adaya oy verebilme hakkı da halkın elinden alınmış olur. Birden fazla aday arasında tercih yapmak ile sadece bir adayı değerlendirme işlemi aynı işlem değildir.

Kural değişikliği, yapılan ve bitmiş seçimler için söz konusu olamaz. Yapılacak seçimler için söz konusudur. Yasama organı sadece kural değişikliği yapabilir. Seçimle işbaşına gelmiş olanların seçim dışı yollarla görevden alınmaları demokratik devlete aykırı olduğu gibi hukuk devleti ilkesi ile de çelişir. Böyle ülkelerde seçim güvenliği, seçim sonuçlarının geçerliliği gibi ilkelerle birlikte “hukuk güvenliği” ilkesi bakımından da tartışmalar ortaya çıkacaktır. Örneğin yedi yıl için seçilmiş Cumhurbaşkanını görev süresinin birinci yılında “Cumhurbaşkanının görev süresi bir yıldır.” Ek madde “bu madde görevdeki Cumhurbaşkanına da uygulanır.” şeklinde yapılacak Anayasa değişikliği kural koymak değil, görevde ki seçilmiş Cumhurbaşkanını görevden almak anlamına gelecektir.

Kural koyucunun demokratik devlette kural koyma yetkisini kullanırken takdir yetkisinin sınırlı olup olmadığı problemi çözüme kavuşturulmalıdır. Kural koyucu Anayasanın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesine uygun bir düzenleme yapmalıdır. Mevcut Cumhurbaşkanının demokrasinin vazgeçilmezi seçimler yapılmadan görev süresinin uzatılması, Cumhurbaşkanı olabilecek diğerlerinin seçilme hakkını elinden aldığı için demokratik devlet ilkesine aykırı olduğu gibi, Mevcut Cumhurbaşkanının devam etmesini istemeyenlerin “seçmeye bilme” hakkına da aykırıdır.

⁸ Raisa ALI, **Representative Democracy and Concept of Free and Fair Elections**, Deep and Deep Publications, New Delhi, 1996, s.16’den aktaran GÖNENÇ, a.g.e., s.1

Demokratik teoriye göre meşru iktidar, kaynağını halkın rıza ve muvafakatından alan iktidardır. Halkın muvafakatı ise hür seçimlerle ortaya çıkar. Kamu iktidarına muvafakat etmek veya önceki muvafakatı yenilemek, ya da geri çekmek “**seçim**” dediğimiz hukukî ve siyasi yöntemle gerçekleşir.⁹ Demokratlaşma süreci de halkın siyasal yönetime katılımını sağlamak ve idare edenleri, yani yöneticileri seçim sonuçlarına katlanmaya mecbur tutma sürecidir.¹⁰ Avrupa’da demokratik gelişimin başladığı dönemden günümüze, iktidarın bütün vatandaşların eşit şekilde katıldıkları oylamadan yani seçimden kaynaklandığı kabul edilmektedir.¹¹

Başbakan yardımcısı Bozdağ, Anayasada Cumhurbaşkanını görevden alacak bir mekanizmanın olmadığını, TBMM’ye de böyle bir yetki verilmediğini ifade etmektedir. Seçilmiş Cumhurbaşkanının görev süresini beş yıla çekmenin kabulü halinde anayasayı değiştirecek çoğunluğa sahip parti ve grupların beğenmedikleri Cumhurbaşkanlarının görev sürelerini kısaltarak görevine son verme şeklinde bir yolun oluşacağını söyledikten sonra, böyle bir yolun hukuk devleti ile çelişir olduğunu ileri sürmektedir.¹² Böyle bir yol ayrıca seçim güvenliği ilkesi açısından da sorunlu olacaktır.

Kural Koyucu İradenin Hukuki Güvenlik ve Hemen Uygulanma İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi

Hukuk devletinde, bireylerin “hukuki güvenlik ilkesi” gereği kendilerine uygulanacak hukuk kuralını önceden bilme ve kendi davranışlarını buna göre ayarlama hakları söz konusudur. Hukuk kuralını bilmeyen bireylerin hukuka uygun olarak yaptıklarını düşündükleri bir faaliyet, kanun veya düzenleyici işlemle hukuka aykırı hâle geliyorsa, bireylerin hukuka güveni sarsılır. Bu nedenle sonradan yapılan işlemler “geriye yürümez”¹³ geleceğe yönelik etki doğurur. Hele halkın Anayasa değişikliği ile değişen görev süresi ile ilgili kuralın mevcut Cumhurbaşkanına uygulanıp uygulanmayacağını bilmediği bir durumda kuralı kendi koyarken kuralın ne olduğunu bilmemesi, ya da

⁹ Tunçer KARAMUSTAFAOĞLU, **Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay., Ankara, 1970 ss. XIII-XIV

¹⁰ KARAMUSTAFAOĞLU, **a.g.e.**, s. XVI

¹¹ KARAMUSTAFAOĞLU, **a.g.e.**, s. XVI

¹² Bekir BOZDAĞ, <http://yenisafak.com.tr/Politika?!=359787>, (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012)

¹³ Kemal GÖZLER, **İdare Hukuku**, (CİLT I), Ekin Yay., Bursa, 2009, s. 126.

bilmediği bir kuralla ilgili irade açıklaması hukuki güvenlik ilkesi ile bağdaşmaz.

Hukuki güvenlik ilkesinin bir ayağını da hukukun modern toplumdaki en önemli işlevlerinden biri olan “öngörülebilirlik” oluşturmaktadır. Bunun tersine, eğer toplum hayatında beklenmedik içtihatlarla, tuhaf kararlarla, ölçüsüz hükümlerle “hukuk” sürprizlere neden oluyorsa yoldan çıkıyordur. Meclisin seçtiğinin süresi de bu süreye göre olacaktır.¹⁴

Yedi yılı savunanların daha ağırlıklı olarak hukuk devletinin özünü oluşturan “hukuka güven” ve bu ilkenin bir sonucu olarak hukuk kurallarının olası etkilerini “önceden bilme ve kestirebilme” ilkesine referans yaptıkları ancak bu referansın Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi açısından doğru olmadığı da iddia edilmektedir. Bu iddiayı savunanlara göre, Sayın Gül, eski hükümlere göre seçilmiş olsa da seçilme tarihinden önce yapılan anayasa değişikliği ile görev süresinin beş yıla indiğini ve halk oylaması ile bunun yürürlüğe gireceğini bilmekteydi. Dolayısıyla Sayın Gül açısından bilinen ve istenen bir anayasa değişikliğinin, hukuka güveni sarsmayacağı iddia edilmektedir.¹⁵

Öncelikle hukuka güven duygusu “önceden bilme ve kestirebilme” ilkesi sadece Gül için geçerli olan bir ilke değildir. Oy veren ve Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğunu düşünen ya da yedi ya da beş yıl olduğu konusunda henüz kanaati oluşmamış insanlar için de geçerlidir. Evet diyen bir kişi bile oy verirken Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğunu düşünüyorsa, kuralın açık ve belirginliği ve doğrudan uygulanırlığı iddiasına dayanak gösterilen irade sakatlanmıştır. Milyonlar evet demiştir ve iradeleri de Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğu konusunda en az beş yıl diyen milyonlar kadar belirgindir. “Önceden bilme ve kestirebilme” durumunun sadece Gül için düşünülmesi aslında kazanılmış hak tartışmalarına bir cevap olabilir. Yoksa hukuki güvenlik ilkesine bir cevap oluşturmaz. Üstelik YSK’nın aşağıda açıklayacağımız 21 Ekim tarihinden önce vermiş olduğu kararı da bu görüşümüzü desteklemektedir.

İkinci olarak Gül’ün halkoylamasının kabul edilmesi halinde Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olacağını bilmesi ve değişiklik

¹⁴ Taha AKYOL, “Fethullah Gülen Kısa Sürede Dönmez!”, Hürriyet Gazetesi, 16 Haziran 2012. (<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/20771838.asp>) (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2014).

¹⁵ Fazıl SAĞLAM, **Anayasa Hukuku Ders Notları**, Yakın Doğu Üniversitesi Yay., Lefkoşa 2013, ss. 408-409.

metninde imzası olması iddiasına gelecek olursak 21 Ekim tarihinden önce Onbirinci Cumhurbaşkanının seçimi ile ilgili Geçici 18 ve 19. Maddelerin kaldırılması halkoylamasının Onbirinci Cumhurbaşkanıyla irtibatını kaldırmıştır. Ayrıca görev süresini belirleyecek olan Gül'ün kendisi değil, Anayasa mevzuattır ve bu mevzuata göre yedi yıl için seçilmiştir. Üstelik halkoylamasına evet diyenlerin bir çoğu da YSK'nın da belirttiği üzere bu gerçekten yola çıkarak iradelerini açıklamışlardır. Gül iradelerini açıklayan milyonlarca insandan sadece birisidir. Gül'ün milyonların iradesini söz konusu oylama da temsil ettiğini söylemek doğru bir yaklaşım değildir. Hukuki güvenlik ilkesi oylamayla ilgilidir. Gül'ün kanaati ile ilgili değildir. Ayrıca oylamanın hiçbir yerinde Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin halkoylamasının kabulü ile değişeceğine dair bir hüküm de bulunmamaktadır. Aynen Fransa da olduğu gibi. Hukuki güvenlik ilkesi herkes için geçerlidir. Seçilen kadar hatta ondan daha öncelikli olarak kural koyucu iradenin sahibi olan milyonlar için geçerli olan bir ilkedir.

Ayrıca Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçileceğine inanarak anayasa değişikliği yapan ve Onbirinci Cumhurbaşkanının seçim yöntemlerini düzenleyen ve Meclis tarafından seçilmesi konusunda hiçbir öngörülede bulunamayan bir Meclis'in, Meclis tarafından seçilecek bir Cumhurbaşkanı konusunda iradesinin ne olduğunun öncelikle tespiti gerekir.

Milletvekili seçimlerinde uygulanan hükümde "Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını (Ek ibare: 31/5/2007-5678/2 md.) ve Cumhurbaşkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz." şeklindedir.

5678 sayılı Kanunda bulunan Onbirinci Cumhurbaşkanı ile ilgili geçici hükümlerin 5697 sayılı Kanunla kaldırılması sonrası¹⁶ halkoylamasının iptali için yapılan itirazlara YSK, Cumhurbaşkanının 28 Ağustos 2007 tarihinde yürürlükte bulunan mevzuata göre seçildiği ve bunun da daha önce oy kullananlar tarafından bilindiği gerekçesiyle iradenin fesada uğaramadığını altıya

¹⁶ Geçici hükümlerin kaldırılması, halkoylamasından önce halkoylaması ile Onbirinci Cumhurbaşkanı arasındaki irtibatı (tartışmaları) kaldırmak suretiyle Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi konusunda istisna getirilmesi olarak değerlendirilmelidir. Nitekim YSK kararı da bu yöndedir.

beş oy çokluğuyla belirtmiştir.¹⁷ Dolayısıyla YSK, Gül'ün yedi yıl için seçildiğini ve yeni kuralın yeni yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle ilgili olduğu görüşünü kabul etmiş ve uygulamıştır. Aksi takdirde dönemin YSK üyelerinin halkoylamasını durdurmaları gerekirdi. Nitekim kural koyucu iradenin fesada uğradığının kabulü halinde halkoylamasının yapılmaması gerekliyken, kuralkoyucu iradenin Onbirinci Cumhurbaşkanının yedi yıl için seçildiğini bildiği yani fesada uğramadığı varsayımı altında seçimin yapılması kararlaştırılmıştır.

Örnek olayda da oy verme suretiyle iradesini ortaya koyan bireylerin anayasa hükümlerinin bile ikiye bölündüğü görev süresi konusunda tartışılan hukuk kuralını bildikleri, (Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olduğu) “öngördükleri” iddiası geçerli bir iddia olmaktan uzaktır. Bu iddianın kabulü “hukuki güvenlik” ya da “hukuk güvenliği” ilkesine ve “geriye yürümeme”, “gelecekte etkili olma” ilkelerine açıkça aykırıdır.

Yarışan İradeler

Söz konusu olayda iki yasama iradesi ve bir halk iradesi olmak üzere üç irade mevcuttur. Her üç irade de Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün görev süresinin kısaltılması için tecelli etmemiştir. İlk yasama iradesi ve halkın iradesi kural değişikliği yapılıp yapılmaması ile ilgilidir. İlk yasama iradesi mevcut Cumhurbaşkanının seçilmesinden önce ortaya çıktığı, Onbirinci Cumhurbaşkanı da henüz mevcut olmadığı için onunla ilgili değildir. Onunla ilgili olmadığı içindir ki Onbirinci Cumhurbaşkanı halkoylamasının kabulünden önce Meclis tarafından seçilirse görev süresinin ne olacağına ilişkin geçici bir hüküm içermemektedir. İkinci yasama iradesi ise Cumhurbaşkanı'nın seçen iradedir ve direkt olarak Onbirinci Cumhurbaşkanı ile ilgilidir. Tam olarak doğan bu irade halkoylaması dışında cerayan eden bir iradedir. Onbirinci Cumhurbaşkanı hakkında yoruma açık bir kapı bırakmayan tek iradedir.

Halk iradesinin doğrudan ürünü olan kuralların demokratik meşruiyetinin gücü, egemenliğin esas ve gerçek sahibinin iradesine saygıdan kaynaklanır.¹⁸ Halkın iradesi ise Onbirinci Cumhurbaşkanının seçildikten sonra ortaya çıkmıştır ve mevcut Cumhurbaşkanının dışında tamamen kural değişikliğine ilişkin bir iradedir. Ancak ve ancak eğer bu kural değişirse bu değişiklik sonrası yeni seçilecek Cumhurbaşkanlarının görev süresi ile ilgilidir.

¹⁷ KULAK, a.g.e., s. 216.

¹⁸ Ömer ANAYURT, “Referandumlar Üzerinde Anayasallık Denetimi Sorunu”, Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN'a Armağan, C: 2, Ankara, 2008, s. 53.

Tamamen kural değişikliği ile ilgili bu irade, Cumhurbaşkanını kendisinin seçmek istediğini ortaya koymaktadır. Eğer bu kural değişikliği “hemen uygulanma ilkesi” bağlamında değerlendirilmiş olsa idi, halkın kendisinin seçmediği bir Cumhurbaşkanı olduğu için yeni kuralın eski kuralla seçilen Cumhurbaşkanını görevden düşürmesi ve yeni kurala göre tekrar bir Cumhurbaşkanının seçilmesi tartışmasının da yaşanması beklenirdi. Çünkü yeni kural Cumhurbaşkanının halk tarafından seçileceğini âmirdir. Bu âmir hükmü Abdullah Gül’e uygulanmamıştır. Üstelik bu tartışmayı sonlandırmak içinde Onbirinci Cumhurbaşkanının seçim yöntemlerini düzenleyen anayasa değişikliği 21 Ekim tarihinden önce kaldırılmıştır.

Ayrıca bu kural halk tarafından konulmuştur. Halkın iradesine bakıldığında ise “hemen yürürlüğe girme” ilkesinden hareketle Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi şeklinde bir irade kesinlikle söz konusu değildir. Bir çok hukukçu bu sürenin mevcut Cumhurbaşkanı ile ilgili olmadığını söylerken, şimdi bile bu görüşte olanlar önemli bir ağırlığı oluştururken, halkın Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi açısından “hemen uygulanma” doğrultusunda oy verdiğinin kabulü tutarlı değildir.

Çünkü kural konurken kuralı koyanların, kuraldan doğrudan ya da dolaylı olarak kimlerin nasıl etkileneceğini bilmemesi düşünülemez. Ya da kural koyucu olarak irade açıklamasında bulunanların abesle işigali temel hak ve özgürlükler için tehdit oluşturacağı için hukuk devleti ile de telif edilemez. Kuralı koyanlar kuralın¹⁹ “hemen yürürlüğe girme”sini istemiştir. Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili bir kural söz konusu değildir. Ya da tartışmalı bir yorumun kural olarak yürürlüğe gireceğinden habersizdir. Kural koyanların önemli bir kısmının bu konuda iradeleri ya yoktur. Ya tam oluşmamıştır. Ya da aksi yöndedir.

Kazanılmış Hak Tartışması

Literatürde bu tartışma kazanılmış hak boyutu üzerinden de yapılmaktadır. Beş yıl olduğunu söyleyenler açısından genelde kazanılmış hak olmadığı görüşü tekrar edilmektedir. Ancak yedi yıl olduğunu söyleyenler de istisnalar hariç kazanılmış hak savunusundan hareket etmemektedirler. Daha çok “hukuki güvenlik ilkesi”ne dayanan “yasaların geçmişe yürümezliği” ilkesinden hareket etmektedirler.²⁰ Kazanılmış hak olmadığını kabul edenler,

¹⁹ Herkes tarafından bilinen ve kabul edilen kural açıktır: Halk tarafından seçilme, beş yıl için seçilme, iki defa seçilme.

²⁰ Cumhurbaşkanlığı statüsüne sahip olanlar için belirtilen yetki ve görevler ve görev süresi, o kişinin sahip olduğu kazanılmış hakları değildir. Ancak Cumhurbaşkanlığı statüsüne

Onbirinci Cumhurbaşkanını kazanılmış hakkı olmadığı için “hemen uygulanma” ilkesi doğrultusunda Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olduğunu ileri sürmektedirler.

Eğer bazı hukukçuların ileri sürdüğü gibi kamu hukukunda da kazanılmış hak söz konusudur (örnek olay) önermesi kabul edilecek olursa²¹ söz konusu 101. madde değişikliği (beş yıl kuralı) Onbirinci Cumhurbaşkanının kazanılmış hakkı gereği geçerli olmayacaktır.

Kazanılmış hak görüşünün aksini savunan Gözler, 28 Ağustos 2007 tarihinde seçilen Cumhurbaşkanının görev süresi 21 Ekim 2007 tarihli halkoylamasıyla onaylanan Anayasa değişikliği ile yedi yıldan beş yıla indirildiği için Abdullah Gül’ün görev süresinin beş yıl olduğunu ileri sürmektedir. Gözler’e göre, Cumhurbaşkanının görev süresi, tarafların irade serbestisiyle belirlenen akdi bir durum değil, kanuni ve nizami bir durumdur. Bu nedenle de “kanunların hemen (derhal) uygulanması ilkesi” geçerlidir.²² Abdülhakimoğulları da Onbirinci Cumhurbaşkanının kazanılmış hakkı olmadığını, çünkü bir kişi hak kullansın diye statü oluşturulmadığını, yetkiler ve statünün o kişiye verilmiş bir hak olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir. Kazanılmış hak olmadığı için de “hemen uygulanma” ilkesi gereği Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olduğunu söylemektedir.²³

giren kişi açısından statü, özlük hakları bakımından kazanılmış hak doğurabilir. Ali Erdem DOĞANOĞLU, “Cumhurbaşkanının Görev Süresinin Belirlenmesi Sorunu”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2011/3, s. 203-204.; Detaylı bilgi için bkz: Devrim SEVİMAY’ın haberi, “Soru-Cevap’ın Konuğu Fransız Anayasa Hukukçusu Prof. Dr. Jean Marcou”, (<http://www.haber7.com/haber/20100222/Gul-Koskte-5-yil-mi-7-yil-mi-oturmali.php>) (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012) (“Soru-Cevap’ın Konuğu”); Ersan ŞEN, “Görev Süresi Neden 7 Yıl” (Haberı yapan Taha Dağlı), Sabah Gazetesi, 19.12.2011, (<http://www.haber7.com/haber/20100222/Gul-Koskte-5-yil-mi-7-yil-mi-oturmali.php>) (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012) (“Görev Süresi”); Mustafa, ERDOĞAN, “Cumhurbaşkanının Görev Süresi 7 Yıldır”, Star Gazetesi, 13.02.2010 (<http://www.hurфикirler.com/konular/yazdir.php?id=1306>) (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2014) (“Cumhurbaşkanının Görev Süresi”).

²¹ Bülent YAVUZ, “2007 Anayasa Değişikliğinin Doğurduğu Tereddütler Ve Çözüm Yolları”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XII, Y: 2008, s. 1200,

²² Kemal GÖZLER, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Ekin Yay., Bursa, 2011, s.314 ve 317

²³ Erdal ABDÜLHAKİMOĞULLARI, “5 Yıl 7 Yıl İkileminde 11. Cumhurbaşkanının Görev Süresi”, 19 Aralık Pazartesi, 2011, (<http://www.ankarstrateji.org/yazar/doc-dr-erdal-abdulkakimoğullari/5-yil-7-yil-ikileminde-11-cumhurbaşkaninin-gorev-suresi/>), (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012).

Statü Değişikliği-Görev Süresi İlişkisi

Devlet Başkanının (Cumhurbaşkanının) halk tarafından seçilmesi Başkanlık ve Yarı başkanlık rejimlerinin bir unsurudur. Literatür sert kuvvetler ayrılığı ve yumuşak kuvvetler ayrılığı açısından devlet başkanının seçilmesini bir araç olarak kabul etmektedir.²⁴ Seçim mekanizması kuvvetlerin bağımsızlığı ve organik ayırımında önemli bir unsurdur.²⁵ Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi klasik parlamenterizmden sapmayı gösteren en önemli özelliklerden birisidir.²⁶ Halk tarafından seçilen bir devlet başkanı (Cumhurbaşkanı) yasama organına karşı sorumlu olmasa da meşruluğunu halktan alır ve kendisini seçen halka karşı sorumludur. Otorite ve gücünün kaynağı da sorumluluklarından ve seçimden kaynaklanır.²⁷ Halk tarafından seçilmenin sağlayacağı demokratik meşruiyet, Cumhurbaşkanının yetkileri aynı kalsa da, bu yetkileri daha aktif şekilde kullanmasına yol açabilir.²⁸ Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi usulünün getirilmesi anayasal veya yasal açıdan en ufak bir yetki artırımı yapmasa bile, Duverger'in veciz ifadesiyle "Bu değişiklik devlet başkanına hiçbir yetki vermesine rağmen gücüne güç katmıştır." Sistemi yarı başkanlık sistemine dönüştürmüştür.²⁹ Öyleyse 2007 değişikliği sonrası Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ilkesi bir statü değişikliğidir. Görev süresi ne kadar kanuni, nizami bir durum ise halk tarafından seçilme de o kadar kanuni ve nizami bir durumdur.

Bu yeni statü önceki hukuki statünün devamı olarak kabul edilemeyecek boyutlarda bir statü değişikliğidir. Cumhurbaşkanı da hangi statüye göre seçilmiş ise o statünün dayanağı olan düzenlemelere tabi olması gerekir.

²⁴ Kenneth NEWTON and Jan W. Van DETH, *Foundations of Comperative Politics*, Cambridge Universty Pres., 2010, p. 98.

²⁵ Erdoğan TEZİÇ, *Anayasa Hukuku*, Beta Yay., İstanbul, 2009

²⁶ Ergun ÖZBUDUN, *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yay, Ankara, 2011, s.352.; Erdal ONAR, "Türkiye'nin Başkanlık veya Yarı Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünülmesi midir?" *Başkanlık Sistemi*, Türkiye Barolar Birliği Yay., 2005, s. 75

²⁷ Kemal GÖZLER, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Cilt: 1, Bursa, 2011, s. 573.

²⁸ Ergun ÖZBUDUN, "Hükümet Sistemi Tartışmaları", *Yeni Türkiye*, Mart-Nisan 2013, Ankara, s. 210.

²⁹ Bülent YAVUZ, "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Hükümet Sistemleri", *Uluslararası Anayasa Kongresi Metinler Kitabı 3*, TC İstanbul Kültür Üniversitesi Yay., No: 171, İstanbul, 2012, s. 71.

Dolayısıyla görev süresi yedi yıldır.³⁰ Aksi takdirde görev süresi yönünden statü değişikliği kabul edilirken hukuki statü açısından değişikliğin kabul edilmemesi sonucu çıkar ki yeni kuralın bazı hükümleri derhal uygulanır bazıları sonra uygulanır şeklinde bir ilke ortaya çıkar.

TBMM tarafından seçilen Cumhurbaşkanı ile halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı'nın aynı yetkilere sahip aynı statü de oldukları doktrinde de kabul edilmemektedir. Yetkinin kaynağı birinde halkın kendisinden kaynaklanırken, diğesinde temsilcilerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca iki ay önce TBMM tarafından seçilen bir Cumhurbaşkanı'nın yetki kullanımı ile, halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı'nın yetki kullanımı aynı olamaz. Anayasal sistemler dizayn edilirken, yürütmenin konumlandırılmasında eğer tüm siyasi sorumluluk hükümete bırakılıyorsa, Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi ilkesi yerine TBMM tarafından seçilmesi esas alınır. Ayrıca halktan yetki alan bir Cumhurbaşkanı'nın seçim öncesi propaganda döneminde halka vaat edeceği şeylerle TBMM'den yetki alan Cumhurbaşkanı'nın halka vaat edeceği şeyler birbiriyle kıyas olunmayacak ölçüde farklıdır. Halktan yetki alan Cumhurbaşkanı'ları ikinci kez seçilme duygusu ile halkın isteklerini göz önünde tutarken TBMM tarafından seçilen Cumhurbaşkanı'nın halkın isteklerini göz önünde tutmasını gerektiren saik vicdanı olarak kalacaktır.³¹

Anayasal değişiklikle bu farklı statü durumunun Onbirinci Cumhurbaşkanı açısından da geçerli olduğu ileri sürülürse yeni statüye ait Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini kullanma yetkisini içermeyen bir seçimle seçilen Cumhurbaşkanı'nın bu yetkileri kullanabilmesi için değişiklik sonrası halk tarafından seçilmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız.

Erdoğan'a göre, TBMM tarafından seçilme ve halk tarafından seçilme durumu ayrı bir statüyü işaret eder. Öyleyse yeni statü eski yöntemle göre seçilmiş Cumhurbaşkanı için söz konusu olmayacaktır. Statüsünün gerektirdiği süre, henüz dolmadığı için beş yıl sonunda yeni bir Cumhurbaşkanı seçmeye kalkışmak fiilen Cumhurbaşkanı'na "görevden almak" demektir.³² Aldıkaçtı ve Teziç Onuncu Cumhurbaşkanı Sezer görevde iken görev süresi-

³⁰ Kürşat ERDİL ve Ömer KESKİNSOY, "Cumhurbaşkanı'nın Görev Süresi", Ankara Barosu Dergisi, 2010/1, s. 258.

³¹ Özbudun'un TBMM tarafından seçilme ve halk tarafından seçilme değerlendirmesi için bkz: ÖZBUDUN, 2005, s. 323.

³² ERDOĞAN, ("Cumhurbaşkanı'nın Görev Süresi").

nin beş yıla indirileceği ile ilgili haberler üzerine yedi yıl için seçilen Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin yedi yıl olacağını ifade etmişlerdir.³³

Şen'de Onbirinci Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün görev süresinin yedi yıl olduğu görüşündedir. Aleyhe olan hükümlerin "geriye yürüyemeyeceği" ilkesinden hareket eden Şen, Meclis tarafından yedi yıl için seçilen Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin, Anayasada sonradan yapılan değişikliklerle kısıtlanmasını hukuka aykırı bulmaktadır. "Kazanılmış hak" savunmasının bu konuyla ilgili olarak yapılamayacağını belirten Şen, hukuk devletinde, yürürlükteki hukuk kurallarına göre özel veya kamu hukuku alanlarında hak elde etmiş olan kişilerin hakları ile statülerinin korunması, hukuka duyulan güven ve hukuk alanında olması gereken istikrarın beklenen bir sonucu olduğunu ifade etmekte, bu nedenle de süreye bağlı olarak veya olmaksızın elde edilen statülerin yeni şart ve süre getirilmek suretiyle kişi aleyhine tüketilmesini kabul edilemez bulmaktadır.³⁴

Fransa'da da 2000 yılında Cumhurbaşkanı'nın görev süresi yedi yıldan beş yıla indirilmiştir. Gözler, Fransa'da sakin kafa ile gerçekleştirilen yedi yıldan beş yıla indirilen Cumhurbaşkanlığı görev süresinin görevdeki Cumhurbaşkanı'na uygulanmamasını "sui misal emsal olmaz." ifadesi ile açıklamaktadır.³⁵ Ancak Fransada da başta Anayasa Konseyi ve iptal davası açabilecek olanların tavırlarının ve destek veren veya karşı çıkan hukukçuların da kendi kanaat ve siyasi pozisyonlarına rağmen görevdeki Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin beş yıl olması gerektiği şeklinde görüşlerin aktarılmasında, tartışmanın yaşanmaması ve genel yaklaşımın değerlendirilmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız.

Fransa örneğinde "öngörülebilirlik" unsurunun bulunmadığı, çünkü Cumhurbaşkanı Jacques Chirac 'seçildikten sonra' Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin değiştirildiği, Türkiye'de ise sonucun, Gül'ün de içerisinde bulunan TBBM kararından dolayı öngörülebileceği ifade edilmektedir.³⁶ "Öngörülebilirlik" ilkesi açısından yukarıda yaptığımız açıklamalar bu ilken-

³³ (<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/57780.asp>) (E.T.: 13.12.2009)'dan aktaran Bülent YAVUZ, "2007 Anayasa Değişikliğinin Doğurduğu Tereddütler Ve Çözüm Yolları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XII, Y: 2008, ss. 1201.

³⁴ ŞEN, ("Görev Süresi").

³⁵ GÖZLER, 2012, s. 46.

³⁶ Hüsamettin UĞUR, "Cumhurbaşkanı'nın Görev Süresi ve Yeni Cumhurbaşkanı Seçimi Öncesinde Yapılması Gerekenler" **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 65, Ocak 2012, s. 28.

in Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olmasını gerektirdiği yönündedir.

Şen'in "hukuki güvenlik ilkesi"ne vurgu yapan bu görüşleri benzer bir şekilde daha önce Fransız Anayasa Hukukçusu Jean Marcou tarafından ifade edilmiştir. Marcou, kamu hukukunda reformların geleceğe etki eden sonuçlar doğuracağını, geçmişe dönük sonuçlar doğurmayacağını ifade ettikten sonra, bu durumu "yasaların geriye yürümezliği" ilkesi olarak açıklamıştır.³⁷ Ayrıca Fransa'da aynen Türkiye'de olduğu gibi Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıl olduğu için eğer beş yıla indirilmesi isteniyorsa spesifik bir geçici hükümlerle bu durumun ifade edilmesi gerektiğini söylemektedir. Çünkü genel kural yedi yıl için seçilen bir kimsenin yedi yıl görev yapmasıdır. Özel bir kural yoksa bu kural uygulanacaktır. Fransa da Cumhurbaşkanı Chirac'ın görev süresi ile ilgili olarak geçici bir hüküm konmadığını, konmasının da ancak beş yıla indirilecekse söz konusu olabileceğini ifade etmektedir.³⁸

Devlet Başkanının görev süresi ile ilgili ABD'de 22. *Amendment* ile 27 Şubat 1951 yılında yapılan değişiklikle Başkanın en fazla iki kez seçilebileceği ilkesi getirilmiştir.³⁹ Bu ilkenin yasalaşması sürecinde öneri (proposal) ve kabul (ratification) zamanında görevde olan Başkanlara uygulanmayacağı belirtilmiştir.⁴⁰ Söz konusu istisnanın getirilmiş olması Fransa örneğinin tam tersi bir uygulamayı işaret etmektedir.

Fransa örneğinde tüm siyasi aktörlerin anayasa değişikliği yapılmadan önce, değişiklikten mevcut Cumhurbaşkanının etkilenmeyeceği konusunda mutabakat üzere olduğu ifade edilmektedir.⁴¹ Bu mutabakat nedeniyle de istisnaya gerek duyulmamıştır. Öncelikle Türkiye'de de mutabakat oluşmuş ve istisna getirilmemiş olsaydı "derhal uygulanma ilkesi" ortadan kalkmış mı olacaktı? Derhal uygulanma ilkesi eğer kuralın metine dönüşmesinden önceki iradeye bağlı bir işlem ise bu ilkenin Fransa için ayrı Türkiye için ayrı düşünülmesi nasıl açıklanacaktır. Fransa'da mutabakatın oluştuğunu söyle-

³⁷ SEVİMAY, "Soru-Cevap'ın Konuğu"

³⁸ SEVİMAY, "Soru-Cevap'ın Konuğu"

³⁹ www.usconstitution.net/xconst_Am22.html, 10.10.2013.

⁴⁰ Thomas H. NEALE, "Presidential Terms and Tenure: Perspectives and Proposals for Change", Congressional Research Service, October 19, 2009, p. 15., assets.opencrs.com/rpts/R40864_20091019.pdf, 8. 10. 2013.

⁴¹ Mustafa KOÇAK, "Cumhurbaşkanının Görev Süresi", 03.09.2010, Radikal Gazetesi, (http://www.radikal.com.tr/yorum/cumhurbaskaninin_gorev_suresi-1016989) (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2014); UĞUR, a.g.e, s. 28.

yenler aslında kuralın öncesinde ve oluşumunda kural koyucu iradenin önemini vurgulamaktadırlar.

Onbirinci Cumhurbaşkanının anayasa değişikliği sonrası görev süresinin beş ya da yedi yıl olduğu konusunda mutabakat oluşmamıştır. Dolayısıyla mutabakatın oluşmaması her iki durum için geçerli olduğundan, mutabakat üzerinden beş yıl lehinde farklılık olduğu iddiası geçerli bir iddia olamaz. Çünkü mutabakat yoktur.

Geçici Ek Madde Tartışmasında Kural Koyucu İradenin Belirleyiciliği

Kanadoğlu, Anayasa değişikliği yapılırken geçici madde konulmadığı için Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olduğunu ileri sürerken,⁴² Teziç ise geçici ek madde konmadığı için görev süresi yedi yıldır demektedir.⁴³

Teziç'in ve bu görüşte olanların görüşüne katılıyoruz. Çünkü beş yıl kuralını koyan iradenin (halk iradesi) Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl olmasını istediğine yedi yılı istemediğine dair açık bir delil yoktur. Yedi yıl olacağı düşüncesi ile oy kullanan Erdoğan, Teziç vb. hukukçuları ve Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi konusunda düşüncesi olmadan oy kullanan milyonları (sadece Cumhurbaşkanını biz seçelim diyenleri) sizin iradeniz beş yıl içindi diyerek değerlendirmek bu kişilerin iradelerine ipotek koymak, kendi iradelerini bu iradelerin yerine ikame etmek demektir. Bunun kabulünü beklemekte doğru bir davranış değildir.

“Anayasanın norm olarak tanımadığı bir tasarrufu norm olarak var kabul etmek olanaksızdır. Anayasa bir normun varlığını, bu normu ortaya çıkaran belirli bir iradenin varlığına bağladığı durumlarda, bu iradenin yokluğunun normun yokluğu anlamına geleceği açıktır. Anayasa Mahkemesi 02.07.2007 günlü, E. 2007/72, K. 2007/68 sayılı kararında “Yokluk, bir normun var olmadığının ifadesidir. Yasalar bakımından, parlamento iradesinin olmaması, Cumhurbaşkanının yayımlama iradesinin bulunmaması, resmi gazetede yayımlanmaması gibi bir normun varlığının zorunlu koşulları bulunmadığı sürece “var”lıktan söz etmek olanaksızdır. Ancak bunun dışındaki sakatlıklar, denetime tabi oldukları sürece, Anayasal denetimin konusunu oluşturabi-

⁴² Sabih KANADOĞLU, “Yeni Anayasa ve Gerçekler” Başlıklı Antalya Büyükşehir Belediyesi Paneli, 28 Ağustos 2012

⁴³ Erdoğan TEZİÇ, Erdoğan Teziç ve Sami Selçuk-Radyo Kuzey, “www.youtube.com/watch?v=Dt7x5sfgfco”, (Erişim Tarihi: 28 Şubat 2012).

lirler” ifadesini kullanarak, yokluğu ancak bir norma vücut veren ya da yürürlüğe koyan iradelerin yokluğu hususlarıyla sınırlı olarak kabul etmiştir.”⁴⁴

Halkın ve Meclisin iradelerine bakıldığında Onbirinci Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin belirlenmesine yönelik bir uzlaşma olmadığı gibi, Onbirinci Cumhurbaşkanı'nın görev süresini beş yıl olarak ortaya çıkaracak bir irade de var olmamıştır. Halkoylamasına gitme kararı alan TBMM'nin Cumhurbaşkanı'nı kendi seçeceğinden bile haberi olmadığı bir durumda, TBMM tarafından seçilen Cumhurbaşkanı için bir iradesinin var olduğunu söylemek hatalıdır. Halk ise YSK kararında da ifade edildiği üzere TBMM tarafından seçilen Onbirinci Cumhurbaşkanı hakkında bir irade beyanında bulunmamıştır.

Selçuk, asıl irade (halkın iradesi) yedi yıldan beş yıla indirmiştir. Halk bu işi vekillerin elinden alarak temsilcilere bırakmamıştır görüşünü savunmaktadır.⁴⁵ Selçuk'un bu görüşüne katılmıyoruz. Çünkü asıl irade yukarıda açıkladığımız üzere Abdullah Gül'ün seçilmesi ile ilgili ya da görev süresi ile ilgili bir irade değildir. Halkın asıl iradesi yeni bir kural değişikliği ile ilgilidir ve daha çok oy vermede önemli olan saik süre değil, halkın Cumhurbaşkanı'nı kendi seçme isteğidir.

Nitekim dönemin Cumhurbaşkanı Sezer Anayasa değişikliği içeren 5660 sayılı Kanunu geri gönderirken eleştirileri sadece Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesine ilişkindir.⁴⁶ Yapılan tartışmalar da bu yöndedir. Öyleyse yapılacak yorumda asıl irade olarak bu değerlendirilmelidir.⁴⁷ Hatta halk önemli bir kısım itibarıyla süre konusundaki tartışmalardan habersiz olduğu gibi, süre konusundaki bu değişikliğin Abdullah Gül'le alakalı olduğu bilgisine de sahip değildir. Hatta beş yıl konusunda görüş birliği şimdi bile mevcut değilken halkın beş yıl olduğunu bildiği ve buna göre de oy

⁴⁴ Anayasa Mahkemesi, E. 2007/ 99, K, 2007/86, 19.02.2008 tarih ve 16792 sayılı Resmi Gazete

⁴⁵ Sami SELÇUK, Erdoğan Teziç ve Sami Selçuk-Radyo Kuzey, “www.youtube.com/watch?v=Dt7x5sfgfco”, (Erişim Tarihi: 28 Şubat 2012).

⁴⁶ Erdal ONAR, “1982 Anayasasının 2007 Yılında 5678 Sayılı Kanunla Değiştirilmesi Süreci Üzerine Düşünceler”, **Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN'a Armağan**, C: 2, Ankara, 2008, s. 496.

⁴⁷ Bilindiği üzere bu değişiklik Sezer'in yedi yıllık görev süresinin dolmasından önce TBMM'nin Cumhurbaşkanı'nı seçememesi üzerine TBMM'de, TBMM seçemiyorsa halk seçsin yaklaşımından kaynaklanmıştır. Kamuoyu oluşturan medya kuruluşları başta olmak üzere yakın ve uzak çevrelere baktığımızda oy kullanma saiki olarak görev süresi değil, halk tarafından seçilme saikinin etkileyici olduğu görülecektir.

verdiği ifadesi kanaatimize göre doğru bir değerlendirme olmaktan uzaktır. Bu nedenle Selçuk'un değişiklik konusunda asıl irade olarak süreyi esas almasına katılmıyoruz. Ayrıca katılmadığımız bu asıl iradeden yola çıkarak yaptığı yorumun da hatalı olduğunu düşünmekteyiz.

Ancak Selçuk'un asıl iradeyi yoruma esas yapan tavrını doğru buluyoruz. Asıl irade Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi iradesidir. Bu asıl irade yine açık bir şekilde kural değişikliği ile ilgilidir. Daha önce seçilen Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından tekrar seçilmesi gerektiği ya da süresi beş ya da yedi olacak şeklinde bir irade söz konusu değildir. Diğer bir deyişle bir çok kez vurguladığımız üzere değişikliğin Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresini ilgilendirip ilgilendirmemesi yönünde değildir. Bu konuda belirlilik (certainty) ve “öngörülebilirlik” yoktur.

Kuralın hemen uygulanması ilkesinden hareket edenler, Anayasa koyucu yeni düzenlemenin Onbirinci Cumhurbaşkanı için uygulanmamasını isteseydi geçici bir madde ile bu konuda açıkça bir düzenlemeye gideceğini ifade etmektedirler.⁴⁸ Anayasa koyucu iradenin esas alınmasını doğru bir yaklaşım olarak görüyoruz. Ancak bu iradenin hatalı yorumlandığı kanaatindeyiz.

Birinci olarak örnek olayda Anayasa değişikliğini öneren TBMM iradesi eksik bir irade olarak kalmıştır. Bu konuda karar verme yetkisi ve iradenin sahibi Anayasaya göre halktır. Bu irade halkın karar vermesi ile çözüme kavuşacaktır. Bu durumda asıl karar verici irade halk (seçmen) iradesi olarak kabul edilmelidir.

Halk yani Anayasa koyucu, Anayasa değiştiricisi olarak örnek olayda vurguladığımız üzere Onbirinci Cumhurbaşkanı seçildikten sonra Abdullah Gül'ü bağlayan bir süre üzerinden değil, Cumhurbaşkanını halkın seçmesi üzerinden hareket etmiştir. Onbirinci Cumhurbaşkanının yedi yıl ya da beş yıl görev yapması yönünde belirgin bir iradeden bahsedilemez. Çünkü daha o dönemde bile Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olacağı şeklinde hem doktrinde hem de halkta bir görüş söz konusudur. Dolayısıyla irade sahibinin iradesinin beş yıl olduğu şeklindeki yaklaşım doğru bir yaklaşım oluşturamaz. Ama halk tarafından seçilme konusundaki iradesi Onikinci Cumhurbaşkanını ilgilendirme boyutuyla tamdır. Onbirinci Cumhurbaşkanı açısından bu irade asla söz konusu değildir. Nitekim ne YSK, ne Anayasa Mahkemesi böyle bir düşünce içine girmemiştir. Her iki organ da değişikliğin Onbirinci Cumhurbaşkanı ile ilgili olmadığına karar vermiştir.

⁴⁸ Faruk BİLİR, “11. Cumhurbaşkanının Görev Süresi”, (<http://www.ankarstrateji.org/yazar/prof-dr-faruk-bilir/11-cumhurbaskaninin-gorev-suresi/>) (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2014) (“11. Cumhurbaşkanının Görev Süresi”).

Yasama organı 2007 halkoylamasına giderken Meclis başkanının görev süresi ile ilgili anayasa değişikliğini TBMM'nin görev süresi ile ilgili uyumlaştırmayı yapmayı unutmuş, bu uyum 2010 anayasa değişikliği ile sağlanmıştır. 2007 değişikliği ile Anayasanın 77. Maddesi "Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimleri dört yılda bir yapılır." şeklinde değiştirilmiştir. Ancak yasama dönemi ile bağlı olarak 94. maddenin 3. fıkrasının bu değişiklik doğrultusunda yeniden değiştirilerek düzenlenmesi unutulmuştur. Unutulan cümle şudur; "İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yıldır." Görüldüğü üzere ikinci seçilen Meclis Başkanının görev süresi üç yıl iken Başkanlık edeceği Meclisin yasama dönemi için iki yıl kalmaktadır. Bu durum açık bir problemin varlığını göstermektedir. Ancak Anayasa maddesi 77 ve çelişik madde 94 arasındaki bu farklılığın 2010 Anayasa değişikliği ile giderilmesi de göstermektedir ki bilerek bu çelişkiye düşülmemiştir.

Beş yıl lehinde olan Gözler; "Akıllı bir kanun koyucu, koyduğu hükmün derhal etki doğurmasında bazı sakıncalar görüyorsa, bu sakıncaları gidermek için "geçiş hükümleri" koyar. Kanun koyucu bu hükümlerle, yapılan değişikliklerin, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut olan olay ve durumlara uygulanmamasını veya aşamalı bir şekilde uygulanması öngörür. Yani kendi koyduğu kuralın derhal uygulanmasına istisna getirir."⁴⁹ Ayrıca "Kanun koyucu koyduğu genel kurala istisna getirmek isteseydi, bunu açıkça yapardı. Bunu yapmamış ise, bundan koyduğu genel kurala istisna getirmek istemediği sonucu çıkar. Kanun koyucunun yapmak istemediği birşeyi, yorumcunun yapmaya yetkisi yoktur."⁵⁰ demektedir. Bu mantık özünde doğru olmakla birlikte 2007 değişiklikleri açısından kullanıma uygun değildir. 2007 değişiklikleri ile Meclis Başkanlık Divanının seçimi bilerek uyumsuz bırakılmamıştır. Kanun koyucunun yapmak istemediği birşeyden çok yapmayı unuttuğu bir şey (anayasa maddesi) vardır. Aynı durum Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi açısından da söz konusudur. Meclis Başkanının görev süresinin 2010 değişikliği ile düzeltilmesi bunun açık bir göstergesidir. Aksi takdirde Millevekili seçilemeyen bir kimsenin Meclis Başkanı olması gibi bir durum ortaya çıkar ki bunun tercih edildiği, kanun koyucunun yapmak istediğinin bu olduğu yaklaşımı kabul edilebilir olaktan uzaktır.

Ayrıca şu durumun da gözden kaçırıldığı açıktır. TBMM, 5678 sayılı Kanun henüz Cumhurbaşkanınca halkoyuna sunulmadan, 23 Mayıs 1987

⁴⁹ GÖZLER, 2012, s. 39.

⁵⁰ GÖZLER, 2012, s. 38.

tarikh ve 3376 sayılı “Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun”da 2 Haziran 2007 tarihli 120. Birleşiminde değişikliğe gitmiştir. Bu değişikliğin amacı da söz konusu Kanunun öngördüğü 120 günlük süreyi kısaltıp, 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılacak olan Milletvekili Genel seçimleri ile halkoylamasını aynı tarihte yapmak isteğidir. Ancak Cumhurbaşkanı Sezer, 5682 sayılı söz konusu Kanunu bir kez daha görüşülmek üzere 18 Haziran 2007’de TBMM’ye geri göndermiştir. TBMM ise 3 Haziran 2007 tarihinde 22 Temmuz 2007’de yapılacak olan Milletvekili Genel Seçim sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulunca ilanını izleyen beşinci günü toplanmak üzere tatile girmeye karar verdiğinden 5682 sayılı Kanun tekrar görüşülememiş,⁵¹ TBMM, halkın her iki iradesinin aynı anda gerçekleşmesini sağlama amacını gerçekleştirilememiştir.

Dolayısıyla TBMM’nin, seçime gidilirken Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçileceği yönünde bir öngörüsü söz konusudur. Aksi yönde bir öngörüsü olmadığı için Onbirinci Cumhurbaşkanının seçim işlerini düzenleyen geçici 18 ve 19. Maddeleri 5678 sayılı Kanuna ilave etmiştir. Şimdi Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçileceği, TBMM tarafından seçilmeyeceği yönünde ve sadece bu yönde bir öngörüsü olan ve bu öngörü sebebiyle 3 Haziran 2007’de tatile giden bir TBMM’yi, öngörmediği bir durumun ortaya çıkmasını öngörüp istisna getirmediği için sürenin beş yıl olduğunu savunmak tarihi gerçeklerin doğru olmayan bir şekilde analiz edilmesidir.

Anayasa Mahkemesi, “Anayasa değişikliğine ilişkin 5678 sayılı Kanun’da Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresine ilişkin özel bir düzenleme yer almadığından Anayasada yapılan bu değişiklikle Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin kısaltıldığı sonucuna varılamaz. Görev süresinin kısaltıldığına ilişkin bir düzenleme olmadığına göre Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi Anayasa’ya göre yedi yıldır.”⁵² şeklinde ki yaklaşımla yukarıdaki düşüncenin tersinden hareket etmektedir. Anayasa Mahkemesi kural koyucu irade genel kurala istisna getirmek isteseydi yapardı. Yapmaması istisna getirmediğinin göstergesidir şeklindeki yorumu da kabul etmediğini göstermiştir.

Yasama organı kusurdan beri değildir. İnsanlardan müteşekkildir. Öyleyse her bir durum için yasama organı bunu diledi aksini dileseydi yapardı yaklaşımı doğru bir yaklaşım tarzı olarak görülmemektedir. En azından 2007

⁵¹ ONAR, a.g.e., ss. 500-502.

⁵² Anayasa Mahkemesi, E. 2012/ 30, K. 2012/96, 01.01.2013 tarih ve 28518 sayılı Resmi Gazete

Anayasa değişiklikleri için durumun böyle olduğu açıktır.

Açıkça çelişen maddeleri görmeyen, göremeyen yasama organının önünü göremediği bir siyasi atmosferde her şeyi biliyordu ve bilmesine rağmen Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi konusunda istisna getirmedi demek öngörülmeleyen bir ihtimalin kesin olarak veri kabul edilmesidir. Hele halkın Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi konusunda hiçbir hüküm olmayan bir konuda verdiği evet oylarıyla derhal uygulanmayı istediğini söylemek yedi yıldır diyen hukukçuları gözardı etmek olacaktır. Yasamanın bile ne yaptığını bilemediği bir durumu halkın bilmesini istemek, ya da bildiğini varsaymak doğru bir yaklaşım olamaz. Ayrıca bunca değerlendirmeye rağmen diğer görüşlere saygı duymakla birlikte yedi yılda ısrar edenlerin kendi görüşlerini benimsemedikleri de ortadadır.⁵³

Ayrıca Onbirinci Cumhurbaşkanını seçen Anayasa koyucu irade Onbirinci Cumhurbaşkanını seçerken net bir şekilde, açık bir şekilde yedi yıl için seçmiştir. Yani Anayasa koyucu olarak TBMM esas alınacak olsa bile TBMM'nin iradesi Onbirinci Cumhurbaşkanını yedi yıl için seçmek şeklinde tecelli etmiştir. Hal böyleyken açık bir hükme göre davranan sonraki Meclis iradesini kabul etmeyip, eksik kalan ve üstelik tekrar Onbirinci Cumhurbaşkanını seçememe düşüncesinden hareket eden, halkın her iki iradesini birleştirerek Onbirinci Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi yönünde irade ortaya koyan ve halkın iradesinin ne şekilde tecelli edeceğini bilmeyen TBMM iradesini asıl kabul etmek, TBMM'yi kahin yerine koyup Onbirinci Cumhurbaşkanının Halkoylamasından önce seçileceğini bilmesini ve buna göre de geçici hüküm (istisna kuralını) koymasını beklemek demektir ve doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Onbirinci Cumhurbaşkanını seçen TBMM, Cumhurbaşkanını seçerken kendisinden anayasa değişikliği yapmasını beklemek, iki ay sonra yapılacak seçim sonuçlarını önceden bilmesi ve buna göre davranmasını istemek hukuki olmaktan uzaktır. TBMM böyle bir zorunluluk altında da değildir. Zorunda olmadığı için de eğer halkoylamasında beş yıl kabul edilirse Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır diye geçici bir hüküm koymamıştır. Bunu beklemekte hatalı bir yaklaşım olacaktır. Tabir mazur görülürse “doğmamış çocuğa don biçmek”, “kasaptaki ete soğan doğramak” gibi bir işlemi TBMM'den beklemek olacaktır.

Ayrıca, yasama organının geçici madde ile Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresini yedi yıl olarak belirlemesi “yorum kararı” yolu ile 1924 Ana-

⁵³ Erdoğan Teziç, Burhan Kuzu ve Mustafa Erdoğan ve diğerlerini bu bağlamda değerlendirebiliriz.

yasasında var olan, 1961 Anayasası ile kaldırılan “yasama yorumu”na başvurusu olarakta değerlendirilmiştir.⁵⁴ Bilindiği üzere yasama yorumu kanunların bizzat kanun koyucu olan Meclis tarafından yorumlanması usulüne verilen addır. Kanunları yorumlamak için Meclis tefsir kararları alırdı.⁵⁵ 1924 Anayasası 26. maddesinde “Büyük Millet Meclisi, kavaninin ... tefsiri ... vezaifini bizzat kendi ifa eder” şeklindeydi.⁵⁶

1982 Anayasasına göre, Anayasayı yorumlama yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir. Meclis’in kanunları yorumlama yetkisi olmadığı gibi Anayasayı da yorumlama yetkisi evleviyetle yoktur.⁵⁷ Anayasının 102. maddesinin son fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir” ifadesi seçim prosedürü ile ilgilidir ve Meclis’e kanunla Cumhurbaşkanının görev süresini belirleme yetkisi vermez. Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili bir durum anayasal bir statüdür ve görev süresi değişikliği de kanunla değil anayasa değişikliği ile yapılabilir.⁵⁸ Meclis’in yedi yıllık bir süreyi tekrardan yedi yıl olarak kanunla ifade etmesi gereksiz bir işlemin tekrarı olmuştur. Eğer Meclis sürenin beş yıl olduğunu ifade eden bir kanun çıkarsaydı Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıl olduğunu belirten Anayasa Mahkemesi bunu iptal edecekti. Dolayısıyla Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresini belirleyen Meclis değil, Anayasa Mahkemesi ve yorumudur.

Anayasa Mahkemesinin “görev süresinin kısaltıldığına ilişkin bir düzenleme olmadığı”ndan hareketle Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi hakkında kısaltma iradesinin olmadığı belirtilmesi yeterli değildir. Olayımızda tıpkı Meclis Başkanının görev süresinin belirlenmesinde olduğu gibi unutulmuş ya da bilinmeyen bir irade söz konusudur. Bu durumun gerekçede belirtilmesi gerekirdi. Dolayısıyla iradenin tartışmalı olması ya da yok olması normun da yokluğunu gerektirecektir. Bu yönden bakıldığında Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi konusunda kural koyucu iradenin

⁵⁴ SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 409.

⁵⁵ Abdullah DEMİR ve Yahya DERYAL, **Hukuk Başlangıcı ve Hukuk Metodolojisi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.340.

⁵⁶ 1945 Yılında sadeleştirilerek yayınlanan metinde yasama yorumu şöyle ifade edilmektedir. “... kanunları yorumlamak ... gibi görevleri Büyük Millet Meclisi ancak kendisi yapar.” **Türk Anayasa Hukuku Mevzuatı**, Editör: Erdal ABDÜLHAKİMOĞULLARI, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 147.

⁵⁷ SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 410.

⁵⁸ BİLİR, “11. Cumhurbaşkanının Görev Süresi”

olmadığı ve yine bu nedenle Anayasal denetimin söz konusu olduğu ifade edilmek gerekir.

SONUÇ

Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili bir problem olduğu açıktır. TBMM bu problemi yasa ile çözmeye çalışmıştır. Ancak problem Anayasa değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kanun maddesi ile anayasa değiştirilemeyeceğine ya da yorumlanamayacağına göre, Anayasa Mahkemesi Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresini belirleyecek tek makamdır ve bu süreyi yedi yıl olarak belirlemiştir.

Yeni kuralın önceki kurala göre seçilmiş olan için geçerli olup olmayacağı hususunda görev süresi açısından kural koyucu iradenin hangi yönde olduğu tartışmalıdır. Öyleyse tartışmasız olanda birleşip tartışmalı olanda “hukuki güvenlik”, öngörülebilirlik” ve “geriye yürümezlik ilkesinin” geçerli olduğunun kabulü gerekir. Aksi takdirde daha kural koyarken bilmediği kuralı “hemen yürürlüğe koyan” bir irade, en baştan “hukuk devleti” ve “hukuki güvenlik ilkesi” ile çelişen bir iradedir. Örnek olayda böyle bir iradenin var olduğunun kabulünü içeren bir irade açıklaması, kabul edilebilir bir irade açıklaması olmaktan uzaktır.

Anayasa Mahkemesinin “görev süresinin kısaltıldığına ilişkin bir düzenleme olmadığı” ifadesi zayıf bir gerekçe olarak değerlendirilmektedir.⁵⁹ Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresi ile ilgili olağanüstü durumların ve kural koyucu iradenin rolünün yanında, Fransa ve ABD örneklerinin tartışılıp değerlendirilmemesi ve 2010 Anayasa değişikliği ile “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte üye olanlar, yaş haddine kadar görevlerine devam ederler”. şeklinde ki istisna getirilmesine cevap verilmemesi Anayasa Mahkemesinin bu kararının sorgulanmasına neden olmaktadır. Bütün bu tartışmalara cevap verebilecek yeterlilikte olan anahtar, olağanüstü koşullar çerçevesinde gerçekleşen kural koyucu iradenin yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda anlaşılması olacaktır. Bu irade Onbirinci Cumhurbaşkanının görev süresinin beş yıl değil, yedi yıl olduğudur.

⁵⁹ SAĞLAM, a.g.e., s. 411.

KAYNAKLAR

Abdullah DEMİR ve Yahya DERYAL, **Hukuk Başlangıcı ve Hukuk Metodolojisi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Ali Erdem DOĞANOĞLU, “Cumhurbaşkanının Görev Süresinin Belirlenmesi Sorunu”, Ankara Barosu Dergisi, 2011/3, ss. 195-210.

Aydın İPEK, **Anayasa Hukuku Ders Notları**, Detay Yay., Ankara, 2011.

Bekir BOZDAĞ, <http://yenisafak.com.tr/Politika?!=359787>, (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012).

Bülent YAVUZ, “2007 Anayasa Değişikliğinin Doğurduğu Tereddütler Ve Çözüm Yolları”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XII, Y: 2008, ss. 1173-1208.

Bülent YAVUZ, “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Hükümet Sistemleri”, **Uluslararası Anayasa Kongresi Metinler Kitabı 3**, TC İstanbul Kültür Üniversitesi Yay., No: 171, İstanbul, 2012, ss. 66-73.

Cem EROĞUL, “Anayasa Değişikliği Önerisinde Değişiklik Yapılması”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi** 64 (1), ss. 89-113.

Devrim SEVİMAY’ın haberi, “Soru-Cevap’ın Konuğu Fransız Anayasa Hukukçusu Prof. Dr. Jean Marcou”, (<http://www.haber7.com/haber/20100222/Gul-Koskte-5-yil-mi-7-yil-mi-oturmali.php>) (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012).

Erdal ABDÜLHAKİMOĞULLARI, “5 Yıl 7 Yıl İkileminde 11. Cumhurbaşkanı’nın Görev Süresi”, 19 Aralık Pazartesi, 2011, (<http://www.ankarastrateji.org/yazar/doc-dr-erdal-abdulkakimoğullari/5-yil-7-yil-ikileminde-11-cumhurbaşkaninin-gorev-suresi/>), (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012).

Erdal ONAR, “Türkiye’nin Başkanlık veya Yarı Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünülmesi midir?” **Başkanlık Sistemi**, Türkiye Barolar Birliği Yay., 2005, ss.71-104.

Erdal ONAR, “1982 Anayasasının 2007 Yılında 5678 Sayılı Kanunla Değiştirilmesi Süreci Üzerine Düşünceler”, **Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN’a Armağan**, C: 2, Ankara, 2008, ss. 487-546.

Erdoğan TEZİÇ, **Anayasa Hukuku**, Beta Yay., İstanbul, 2009.

Erdoğan TEZİÇ, Erdoğan Teziç ve Sami Selçuk-Radyo Kuzey, “www.youtube.com/watch?v=Dt7x5sfgfco”, (Erişim Tarihi: 28 Şubat 2012).

Ergun ÖZBUDUN, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yay, Ankara, 2011.

Ergun ÖZBUDUN, “Hükümet Sistemi Tartışmaları”, **Yeni Türkiye**, Ankara, Mart-Nisan 2013, ss. 205-213.

Ersan ŞEN, “Görev Süresi Neden 7 Yıl” (Haber yapan Taha Dağlı), Sabah Gazetesi, 19.12.2011; (<http://www.haber7.com/haber/20100222/Gul-Koskte-5-yil-mi-7-yil-mi-oturmali.php>) (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2012).

Faruk BİLİR, “11. Cumhurbaşkanının Görev Süresi”, (<http://www.ankarastateji.org/yazar/prof-dr-faruk-bilir/11-cumhurbaskaninin-gorev-suresi/>) (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2014).

Fazıl SAĞLAM, **Anayasa Hukuku Ders Notları**, Yakın Doğu Üniversitesi Yay., Lefkoşa 2013.

Hüsamettin UĞUR, “Cumhurbaşkanının Görev Süresi ve Yeni Cumhurbaşkanı Seçimi Öncesinde Yapılması Gerekenler” **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 65, Ocak 2012, ss. 24-31.

Kemal GÖZLER, **İdare Hukuku**, (CİLT I), Ekin Yay., Bursa, 2009.

Kemal GÖZLER, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Ekin Yay., Bursa, 2011.

Kemal GÖZLER, **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Cilt: 1, Bursa, 2011.

Kemal GÖZLER, “Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Görev Süresi Ne Kadardır ve Bu Görev Süresi Kanunla Belirlenebilir mi?” **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 66, Şubat 2012, ss. 36-50.

Kenneth NEWTON and Jan W. Van DETH, *Foundations of Comperative Politics*, Cambridge Universty Pres., 2010.

Kürşat ERDİL ve Ömer KESKİNSOY, “Cumhurbaşkanının Görev Süresi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2010/1, ss. 253-258.

Levent GÖNENÇ, **Türkiye’de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları**, Adalet Yay, Ankara, 2008.

M.Tevfik GÜLSOY, “Gülsoy: Cumhurbaşkanın Görev Süresini Belirleme Yetkisi Meclis’in”, 22 Aralık 2011 Perşembe, www.haberler.com/gulsoy-cumhurbaskaninin-gorev-suresini-belirleme-3208944-haber/, 29 Şubat 2012.

Mustafa ERDOĞAN, “Cumhurbaşkanının Görev Süresi 7 Yıldır”, Star Gazetesi, 13.02.2010 (<http://www.hurfikirler.com/konular/yazdir.php?id=1306>) (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2014).

Mustafa KOÇAK, “Cumhurbaşkanının Görev Süresi”, 03.09.2010, Radikal Gazetesi, (http://www.radikal.com.tr/yorum/cumhurbaskaninin_gorev_suresi-1016989) (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2014).

Ömer ANAYURT, “Referandumlar Üzerinde Anayasallık Denetimi Sorunu”, **Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN’a Armağan**, C: 2, Ankara, 2008.

Sabih KANADOĞLU, “Yeni Anayasa ve Gerçekler” Başlıklı Antalya Büyükşehir Belediyesi Paneli, 28 Ağustos 2012.

Sami SELÇUK, Erdoğan Teziç ve Sami Selçuk-Radyo Kuzey, “www.youtube.com/watch?v=Dt7x5sfgfco”, (Erişim Tarihi: 28 Şubat 2012).

Sercan Coşkun KULAK, “Halkoylaması”, **TBB Dergisi** 2012 (101).

Taha AKYOL, “Fethullah Gülen Kısa Sürede Dönmez!”, Hürriyet Gazetesi, 16 Haziran 2012. (<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/20771838.asp>) (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2014).

Thomas H. NEALE, “Presidential Terms and Tenure: Perspectives and Proposals for Change”, Congressional Research Service, October 19, 2009, p. 15., assets.opencrs.com/rpts/R40864_20091019.pdf, 8. 10. 2013.

Tunçer KARAMUSTAFAOĞLU, **Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay., Ankara, 1970.

Türk Anayasa Hukuku Mevzuatı, Editör: Erdal ABDÜLHAKİMOĞULLARI, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.